

Прирачник за користење
на институционалните
механизми за заштита
на ЛГБТИ заедницата

ПРИРАЧНИК ЗА КОРИСТЕЊЕ
НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ
МЕХАНИЗМИ ЗА ЗАШТИТА НА
ЛГБТИ ЗАЕДНИЦАТА

Скопје
2016

СОДРЖИНА:

1. ВОВЕД	1
2. ПРЕПОЗНАВАЊЕ НА НАСИЛСТВОТО, ГОВОРОТ НА ОМРАЗА И ДИСКРИМИНАЦИЈАТА ВРЗ ЛГБТИ ЗАЕДНИЦАТА	2
2.1 НАСИЛСТВА ОД ОМРАЗА	2
2.2 ГОВОР НА ОМРАЗА	3
2.3 ДИСКРИМИНАЦИЈА	5
2.4 СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО	8
3. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ЗАШТИТА ОД ХОМОФОБИЧНО И ТРАНСФОБИЧНО НАСИЛСТВО, ГОВОР НА ОМРАЗА И ДИСКРИМИНАЦИЈА	9
3.1 ПОЛИЦИЈА	9
3.2 ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО	11
3.3 СЕКТОР ЗА ВНАТРЕШНА КОНТРОЛА И ПРОФЕСИОНАЛНИ СТАНДАРДИ	12
3.4 НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ	12
3.5 КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА	14
3.6 ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА	16
3.7 ПОДРАЧНИ ОДДЕЛЕНИЈА НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА. ПРИСТАП ДО БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ	17
3.8 КОМИСИЈА ЗА ЖАЛБИ ПРИ СОВЕТОТ ЗА ЕТИКА ВО МЕДИУМИ	18
4. ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	19

1. Вовед

Целта на овој прирачник е да ги собере на едно место сите информации што им се потребни на ЛГБТИ лицата за препознавање и за пријавување насилства и говор на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет.

Првиот дел од прирачникот е посветен на препознавањето на дискриминацијата, насилствата од омраза и говорот на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет (во понатамошниот текст СОРИ).

Вториот дел од прирачникот е насочен кон детално објаснување на постојните институционални механизми за заштита на ЛГБТИ заедницата во Република Македонија. Прирачникот ги објаснува и видовите постапки кои би можеле да се покренат пред одредени национални институции за заштита од насилства и говор на омраза, како и дискриминација на ЛГБТИ заедницата. Преку објаснување на начинот на функционирање на овие национални механизми кои можат да се искористат за заштита на ЛГБТИ заедницата, се навлегува и во законската рамка која ги третира дискриминацијата, насилствата и говорот на омраза во Република Македонија.

Последниот дел од прирачникот нуди информации за граѓанските организации што работат на човековите права на ЛГБТИ заедницата и услугите што ги нудат тие.

2. Препознавање на насилството, говорот на омраза и дискриминацијата врз ЛГБТИ заедницата

Една од причините за непријавување хомофобично и трансфобично насилство, говор на омраза и дискриминација е и неможноста тоа да се препознае. ЛГБТИ лицата во Република Македонија секојдневно се соочуваат со стигматизирање, патологизирање, исмејување и дискриминација. Општествената состојбанаконтинуираноисистемсконепризнавањеинеодобрување на различната сексуална ориентација или родов идентитет, и нивно дефинирање како „ненормални“ и непосакувани често резултираат со себеобвинување, страв и срам на ЛГБТИ лицата. Па така, и самите ЛГБТИ лица сметаат дека насилството, вознемирувањето во училиште, неприфаќањето од страна на семејството е нормална, па дури и заслужена појава.

Кон непријавувањето на делата од омраза кон ЛГБТИ лицата придонесува и очекуваната недоверба во институциите кои имаат задача да заштитат, како и непостоењето и/или неефикасноста на механизмите за заштита од хомофобично и трансфобично насилство, говор на омраза и дискриминација.

Една од клучните поенти кои треба да ги имаме на ум е тоа што со премолчување на насилството даваме зелено светло да ни се повтори нам и/или на други ЛГБТИ лица. Со непријавувањето и непознавањето на хомофобичното и трансфобичното насилство дозволуваме институциите и натаму да продолжат да ја игнорираат ЛГБТИ заедницата и да не преземаат соодветни мерки за да го спречат. И, на крај, со пријавувањето на насилството, говорот на омраза и дискриминацијата на соодветен начин и со соодветна помош можеме само да си помогнеме себеси.

2.1. Насилства од омраза

Насилството од омраза подразбира какво било дело на насилство што е мотивирано од нетолеранција и предрасуди кон одредена

општествена група, како во овој случај ЛГБТИ заедницата. „Мотив заснован врз предрасуди“ значи дека сторителот ја избира целта на казнивото дело врз основа на заштитените карактеристики. Целта може да биде лице, повеќе лица или имот кои се поврзуваат со одредена група чии припадници споделуваат одредена заштитена карактеристика. Заштитена карактеристика претставува основна или суштинска карактеристика која ја обележува групата како, на пример, раса, вероисповед, етничка припадност, јазик или во случајот на ЛГБТИ заедницата, тоа е сексуалната ориентација и/или родовиот идентитет.¹

Насилствата од омраза се казнени дела согласно Казнениот закон на Република Македонија, односно при одмерување на казната, судот има предвид дали казненото дело е мотивирано од омраза, нетолеранција или предрасуди кон одредена група.² Освен во одмерување на казната, Кривичниот законик предвидува и посебни кривични дела кои вклучуваат криминал од омраза, како членот 137 кој предвидува казна затвор од три месеци до три години за оној кој врз основа на некоја карактеристика, како што се сексуалната ориентација и/или родовиот идентитет, ќе одземе или ќе ограничи нечии човекови права. Исто така, членот 319 предвидува казна затвор од една до пет години за оној кој со присилба, малтретирање, загрозување на сигурноста, оштетување предмети или на друг дискриминациски начин ќе предизвика омраза, раздор и нетрпеливост кон одредена општествена група, меѓу кои е и ЛГБТИ заедницата.

2.2. Говор на омраза

Говорот на омраза е кој било говор што содржинавреди, понижувања, напади и/или закани врз поединци или групи поради некоја нивна заштитена карактеристика, како што се сексуалната ориентација и родовиот идентитет. Кај говорот на омраза целта е да се понижи,

1 РАЗБИРАЊЕ на криминал од омраза. Ревидирано изд. – Скопје: OSCE, 2014., 17, 15 стр.; 21 см.

2 Член 39, став 5 од Кривичниот законик.

да се дискредитира, да се креираат предрасуди, да се предизвика дискриминација или насилство кон одредена група, како што е ЛГБТИ заедницата. За да можеме да кажеме дека постои говор на омраза, значи дека треба да бидат исполнети овие услови. Така што, обичните навреди и клевети³ кои немаат намера да повредат поради одредена заштитена карактеристика не претставуваат говор на омраза.

Говорот на омраза претставува вербално и психолошко насилство, кое често доведува до физичко насилство. Пример за говор на омраза кој доведува до насилство се нападите на ЛГБТИ Центарот за поддршка за време на Неделата на гордоста во 2013 година. По интензивна хомофобична кампања, спроведена од страна на тогашниот министер за труд и социјална Говорот на омраза претставува вербално и психолошко насилство, кое често доведува до физичко насилство. Пример за говор на омраза кој доведува до насилство се нападите на ЛГБТИ Центарот за поддршка за време на Неделата на гордоста во 2013 година. По интензивна хомофобична кампања, спроведена од страна на тогашниот министер за труд и социјална политика, Спиро Ристовски, и хомофобична пропаганда на некои национални медиуми, ЛГБТИ Центарот за поддршка и активистите доживеаја неколку физички напади и обиди за палење.

Говорот на омраза, освен што доведува до насилство, уште повеќе ги зацврстува стереотипите, омразата и демонизацијата на ЛГБТИ заедницата, со што оневозможува ЛГБТИ лицата и активистите да креираат позитивни ставови на општата јавност кон ЛГБТИ лицата. Особено е опасно кога говорот на омраза доаѓа од јавни личности, говори на политичари и е практикуван од страна на медиумите.

Говорот на омраза, меѓу другото, е регулиран и во Кривичниот закон и во Законот за спречување и заштита од дискриминација. Кривичниот закон во член 144 став 4 предвидува казна затвор од една до пет години за оној кој по пат на информатички систем ќе се закани дека ќе стори кривично дело за кое е пропишана казна

3 Навредите и клеветите се регулирани во Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, донесен во 2012 година.

затвор од пет години или потешка казна против некое лице поради некоја негова заштитена карактеристика, како што е СОРИ. Пример за ова дело се заканите за убиство поради тоа што некој е геј. Во членот 394-г, Кривичниот закон предвидува затвор од една до пет години за оној кој преку компјутерски систем шири материјал, слика, идеја или теорија кои помагаат во ширење омраза кон некоја група. Со членот 417 „Расна и друга дискриминација“ е забранета и се предвидува казна затвор за повреда на основните човекови права и слободи. Говорот на омраза многу често го повредува правото на безбедност, некогаш и правото на приватност, а зависно од контекстот, и други човекови права.

Многу често слушаме како некој го оправдува говорот на омраза со слободата на изразување. Во овој контекст, треба да се знае дека слободата на изразување има граници, а границите се поставени онаму каде што почнува повредата на достоинството, угледот и други човекови права на другите. Согласно практиката на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП), во демократските општества како неопходно се смета да се санкционира, па дури и да се превенираат сите форми на изразување кои шират, поттикнуваат, промовираат или оправдуваат омраза базирана на нетолеранција.⁴

2.3. Дискриминација

Согласно Законот за спречување и заштита од дискриминација, дискриминација е секое неоправдано правно или фактичко, непосредно или посредно правење разлика или нееднакво постапување, односно пропуштање (исклучување, ограничување или давање првенство) во однос на лица или групи, кое се заснова врз пол, раса, боја на кожа, род, припадност на маргинализирана група, етничка припадност, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, ментална и телесна

4 Erbakan v. Turkey judgment of 6 July 2006, § 56.

попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или која било друга основа.

Иако Законот за спречување и заштита од дискриминација таксативно не ги набројува сексуалната ориентација и родовиот идентитет како основи за дискриминација, сепак, не ги ни исклучува. Сексуалната ориентација и родовиот идентитет влегуваат под „која било друга основа“, но, исто така, дискриминацијата врз ЛГБТИ заедницата е предвидена под „припадност на маргинализирана заедница“⁵ или „личен или општествен статус“. Непостоењето на изречно набројување во Законот, на сексуалната ориентација и родовиот идентитет како основи на дискриминација, не е пречка за да се обратиме до Комисијата за заштита од дискриминација. Исто така, Комисијата за заштита од дискриминација веќе има постапувано по претставки за дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Комисијата за заштита од дискриминација има усвоено протокол за утврдување на постапката за постапување во случаи за заштита од дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Протоколот⁶ е интересен документ на Комисијата, со кој, меѓу другото, ја потврди својата волја да постапува по случаи на дискриминација врз основа на СОРИ и да ги заштити ЛГБТИ лицата од дискриминација.

За препознавање дискриминација најважно е да постои елементот на компарација, односно различно да постапуваат со вас бидејќи сте дел од ЛГБТИ заедницата, а со други, кои не се дел од неа, да постапуваат поповолно.

Дискриминацијата може да биде директна или индиректна. За директна дискриминација зборуваме кога, на пример, отворено ќе ви забранат пристап во некое кафуле или на некој настан бидејќи сте геј-маж. За индиректна дискриминација станува збор

5 Маргинализирана група е група од поединци кои ги обединува специфична положба во општеството, кои се објект на предрасуди, кои имаат посебни карактеристики што ги прават погодни за одредени видови насилство, имаат помала можност за остварување и заштита на сопствените права или се изложени на зголемена можност за натамошна виктимизација (дефиниција од ЗСЗД).

6 Протоколот е достапен на <https://zaokruzi20.wordpress.com/протокол/>

кога критериумите за пристап се исти за сите, но во резултатот се појавува разлика.

Исто така, некој може да биде дискриминиран според повеќе основи, на пример, бидејќи е геј-маж и бидејќи е Ром, па во овој случај станува збор за повеќекратна дискриминација.

Законот за спречување и заштита од дискриминација ги препознава и вознемирувањето и понижувачкото постапување како повреда на достоинството на лице или на група лица што произлегуваат од дискриминаторска основа и што имаат цел или резултат повреда на достоинството на одредено лице или создавање заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.

Исто така, овој Закон забранува и повикување и поттикнување дискриминација.

Многу често се случува некој да трпи некакви негативни последици бидејќи пријавил дискриминација. На пример, кога ве бркаат од работно место бидејќи сте се пожалиле дека сте дискриминирани. Оваа појава се нарекува виктимизација, и е забранета согласно Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Дискриминацијата е и кривично дело согласно Кривичниот законик на Република Македонија. Па така, членот 417 „Расна и друга дискриминација“ предвидува казна затвор од шест месеци до пет години за оној кој ги повредува основните човекови права и слободи поради нечија заштитена карактеристика, меѓу кои и сексуалната ориентација и родовиот идентитет.⁷

7 Исто како и во Законот за спречување и заштита од дискриминација, СОРИ не се изречно наведени, но предвидена е припадност на маргинализирана заедница и личен статус. Листата не е затворена и ја предвидува која било основа предвидена со закон или меѓународен договор. Преку овие основи е заштитена и ЛГБТИ заедницата.

2.4. Семејно насилство

Семејното насилство се дефинира како малтретирање, навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психолошко, физичко или економско насилство кое предизвикува несигурност, загрозување или страв, вклучувајќи и закани за такви дејства, спрема брачен партнер, родители и деца, лица кои живеат во вонбрачна заедница, поранешни брачни или вонбрачни партнери, без оглед на тоа дали живеат во исто домаќинство.⁸

Семејното насилство е проблем и на ЛГБТИ лицата, особено поради фактот што поретко се решаваат да се обратат до надлежните органи поради стравот од откривање на нивната сексуална ориентација или родов идентитет и себеобвинувањето. Често се случува и младите ЛГБТИ лица во фаза на аутирање⁹ пред своето семејство да бидат жртви на семејно насилство од страна на родителите и од страна на другите членови во семејството. Во овие случаи може и треба да се побара заштита од надлежните институции, бидејќи дефиницијата за семејно насилство вклучува насилство од родители кон деца без оглед на причините за таквото однесување. Во случај на семејно насилство, помош можете да побарате од Центарот за социјална работа и од полицијата. Секако, доколку се работи за повреди, помош можете да побарате и од здравствените институции, а за бесплатна правна помош можете да се обратите до подрачните единици на Министерството за правда.

Семејното насилство постои и во хомосексуалните врски, но најчесто поради правното непризнавање на нивните врски и заедници, ЛГБТИ лицата сметаат дека нема да бидат заштитени од семејно насилство. Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство, блиските лични односи ги дефинира како лични односи меѓу лица кои се или биле во партнерска врска, без притоа да го прецизира полот на лицата. Од досегашните дејства на надлежните

8 Член 3, Закон за превенција, спречување и заштита од семејно насилство.

9 „Аутирање“ потекнува од англ. „Coming out“ и е термин што се користи за моментот кога некое лице му соопштува на своето семејство и/или на пријателите дека е геј/лезбејка/транс и сл.

институции немаме практика на заштита од семејно насилство во нехетеросексуални заедници, па останува институциите да се тестираат и да се застапува за промена на законите. Сепак, не постои законска пречка институциите да ги заштитуваат хомосексуалните врски од семејно насилство.

3. Институционална заштита од хомофобично и трансфобично насилство, говор на омраза и дискриминација

Институциите имаат мандат и задача да ја заштитуваат ЛГБТИ заедницата од насилство, говор на омраза и дискриминација. Иако, голем број институции немаат потребни вештини или практика поврзани со заштита на ЛГБТИ заедницата, неопходно е постојано да се потсетуваат за своите обврски и да се бара од нив да ги извршуваат обврските.

И покрај тоа што постои генерална недоверба во институциите и во нивната волја или способност успешно да ја заштитат ЛГБТИ заедницата, сепак постојат и позитивни практики.

Во понатамошниот текст ќе добиете основни информации за институциите кои можат да ве заштитат и за постапките кои можете да ги започнете. Акцент е ставен на постапките кои се бесплатни, поедноставни и за кои не е потребна задолжителна помош од адвокат.

3.1. Полиција

Во полиција можете да се обратите за сè што претставува прекршок и кривично дело согласно Кривичниот закон на Република Македонија. Како што е наведено погоре, насилствата од омраза, говорот на омраза и дискриминацијата претставуваат кривични

дела кои треба да се пријават во полиција. Полицијата има законска обврска да ги заштитува животот, личната сигурност, имотот на граѓаните и да ги заштитува слободите и правата на човекот.¹⁰

Полицијата има обврска да го заштити вашиот идентитет (на пример, никако не смее да раскажува на околината дека некој е геј) и во никој случај не смее да се однесува понижувачки или да ве исмева поради сексуалната ориентација и/или родовиот идентитет или, пак, да не постапи по своја волја бидејќи смета дека некое дело е заслужено или не е доволно сериозно. Личните ставови на полициските службеници во никој случај не смеат да влијаат врз професионалното извршување на нивните задачи. Доколку е ова случај, можете да се обратите до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при Министерството за внатрешни работи или до Народниот правобранител.

Секое кривично дело што е поврзано со говорот и насилствата од омраза можете да го пријавите во која било полициска станица во Република Македонија или на полициски службеник надвор од полициска станица. Пријавувањето кривични дела е бесплатно. Пријавата може да биде писмена или усна. Кога пријавата е примена во полициската станица, полицискиот службеник е должен веднаш да состави записник. По составувањето на записникот, полицискиот службеник е должен да ви го прочита, и доколку имате забелешки, да ги внесете. Дури откако ќе се согласите со записникот, треба да го потпишете. На ваше барање, кога полицискиот службеник примил пријава на записник (во полициска станица), должен е да ви даде потврда за примање на пријавата. Доколку пријавите надвор од полициска станица, полицискиот службеник е должен да изготви службена белешка за примена пријава за сторено кривично дело.

По примената пријава, полицискиот службеник е должен да преземе мерки и дејства за потврдување и за документирање на кривичното дело, по што составува кривична пријава и ја доставува до јавниот обвинител. Кривичната пријава може да биде против познат или против непознат сторител. Во случај, пак,

10 Член 5 Закон за полиција – пречистен текст.

во кој полицискиот службеник ќе процени дека е неопходно да се преземат одредени мерки и дејства (излегување на местото на настанот, обезбедување на местото на настанот, прибирање докази, итн.), полицискиот службеник треба да состави кривична пријава веднаш по преземањето на овие мерки и дејства и да ја достави до јавниот обвинител.

3.2. Јавно обвинителство

Откако јавниот обвинител ќе ја прими кривичната пријава од страна на полицискиот службеник, тој/таа раководи со постапката. И сами можете да поднесете кривична пријава до јавното обвинителство, но во тој случај е препорачливо да добиете правно советување.

Основна должност на јавниот обвинител е да ги гони сторителите на кривични дела, па за таа цел ги насочува дејствата на полицијата за откривање на сторителите и раководи со текот на постапката.

Поради обемот и комплексноста на кривичната постапката, овој прирачник нема да навлезе во детално опишување на текот на кривичната постапка, тука само ќе понуди основни информации.

Важно е да знаете дека постои основно јавно обвинителство кое се основа на подрачја на основни судови и вишо јавно обвинителство кое се основа на подрачја на апелациони судови. Основното јавно обвинителство има рок од три месеци да одлучи по кривична пријава, од денот на нејзиниот прием. Доколку не одлучи, основното јавно обвинителство е должно да ве извести. Доколку не се согласувате со решението кое ќе го добиете од основното јавно обвинителство, имате право на жалба до вишото јавно обвинителство.

Самата кривична постапка е поделена на неколку фази: претходна постапка во која спаѓаат предистражната и истражната постапка; фаза на обвинување во која спаѓа поднесувањето на обвинителниот акт; фаза на главна расправа и пресуда во која на основен суд се расправа за делото и се изрекува пресуда; и фаза на правни лекови со кои имате право и да се жалите на пресудата.

3.3. Сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди

Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди го претставува контролниот механизам на Министерството за внатрешни работи врз работата на полицијата и Министерството, поради што и надлежностите на Секторот опфаќаат широк спектар мерки и активности кои се преземаат, а се насочени кон утврдување на непрофесионалното, незаконито и неетичко постапување на вработените во полицијата. Граѓаните имаат право да поднесат претставка до Секторот заради заштита и остварување на своите права и кога сметаат дека со постапувањето на полицискиот службеник се повредени нивните слободи и права. Поднесувањето на претставката е бесплатно. За извршената проверка на наводите во претставката, Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди во рок не подолг од 30 дена од приемот на претставката во писмена форма треба да ве извести за утврдената состојба и преземените мерки.¹¹

3.4. Народен правобранител

Народниот правобранител е орган кој има мандат да ги заштитува правата на граѓаните кога тие се повредени со акти, дејства и пропуштање дејства од страна на органите на државната управа и од други органи кои имаат јавни овластувања.¹² Односно, улогата на Народниот правобранител е да ги заштитува граѓаните кога нивните права се повредени од страна на некој државен орган. Па така, кај Народниот правобранител можете да се пожалите доколку не сте добиле соодветен третман од страна на полицијата, државната здравствена установа, некое министерство, општините, сте биле дискриминирани или не сте оствариле некое право во државните институции. Односно, кај Народниот правобранител можете да се обратите за дискриминација, говор и насилства од омраза врз основа на сексуална ориентација и/или родов идентитет

11 <http://www.mvr.gov.mk/page/sektor-za-vnatreshna-kontrola>

12 Секој орган на државна власт, единици на локална самоуправа, јавни установи, претпријатија и служби.

кога тие доаѓаат од страна на институциите или службените лица вработени во нив.

Седиштето на Народниот правобранител се наоѓа во Скопје, а има регионални канцеларии во Тетово, Куманово, Битола, Струмица, Штип и во Кичево. Без оглед на местото на седиштето и регионалните канцеларии, како и без оглед на местото на живеење, Народниот правобранител работи по случаи на прекршување права на сите граѓани на Република Македонија.

Постапката пред Народниот правобранител започнува со претставка која можете да ја поднесете во писмена форма, усно во просториите на Народниот правобранител (за што се изготвува записник), а можете и преку телефон или електронска пошта.¹³ Постапката пред Народниот правобранител е бесплатна.

Доколку се одлучите за писмена претставка, иако таа нема строго пропишана форма, сепак треба да ги содржи следните елементи: ваши податоци (име и презиме, адреса, контакт телефон), податоци за органот на државна управа против кој ја поднесувате претставката, опис на проблемот (кога, каде и на кој начин државниот орган ви ги повредил правата) и можете да прикачите документи кои може да помогнат при докажување на повредата (на пример, решение со кое ви се одзема некое право). Во просториите на Народниот правобранител ќе најдете формулар на претставката, кој можете да го пополните. Право на претставка до Народниот правобранител имате во рок од една година од дејството или одлуката на органот која ја обжалувате.

Откако Народниот правобранител ќе ја прими претставката, има рок од 15 дена да ве извести дали ќе покрене постапка. Народниот правобранител има право да ве контактира и да побара од вас да ја дополните претставката. Исто така, претставка пред Народниот правобранител може да поднесе и лице кое не е оштетениот, меѓутоа

¹³ На овој линк можете да се информирате за содржината на претставката и можете да ја поднесете на самата веб-страница на Народниот правобранител http://ombudsman.mk/MK/podnesi_prestavka.aspx

потребна е согласност од оштетениот. Тоа значи дека граѓанските организации можат да поднесат претставка до Народниот правобранител од ваше име.

Важно е да знаете дека Народниот правобранител е законски обврзан да ги почитува тајноста и приватноста на податоците кои ги изнесувате во претставката.

Доколку Народниот правобранител утврди повреда по поднесена претставка, има право: да даде препорака, мислење и укажување за начинот на отстранување на повредата; да предложи повторно да се спроведе постапка за да се отстрани повредата; да покрене иницијатива за поведување дисциплинска постапка против одговорно лице; или да побара од јавниот обвинител покренување постапка заради утврдување казнена одговорност.

Контакти:

Веб-страница: <http://ombudsman.mk/>

Електронска пошта: contact@ombudsman.mk

Телефон на седиштето: 02 3129 335

Адреса на седиштето: ул. „Македонија“ (спроти спомен-куќата на Мајка Тереза)

3.5. Комисија за заштита од дискриминација

Комисијата за заштита од дискриминација започна да работи во 2011 година и е формирана согласно Законот за спречување и заштита од дискриминација. Комисијата, согласно Законот, е независен и самостоен орган, и составена е од седуммина членови кои ги избира Собранието на Република Македонија. За разлика од Народниот правобранител, Комисијата за заштита од дискриминација има само една канцеларија во Скопје која прима претставки за дискриминација од цела држава.

До Комисијата можете да се обратите во случај на дискриминација (директна и индиректна), вознемирување, повикување и поттикнување дискриминација и виктимизација. За разлика од

Народниот правобранител, до Комисијата можете да се обратите кога дискриминацијата доаѓа од страна на кое било физичко лице, правно лице (фирми), орган на државна управа, општини итн. Исто така, можете да се обратите до Комисијата поради дискриминација која се случува во која било област: работни односи, образование, социјална и здравствена заштита, медиуми, правосудство и управа, пристап до добра и услуги итн.

Постапката пред Комисијата за заштита од дискриминација почнува со претставка која можете да ја поднесете писмено или усно на записник. Претставката нема строго пропишана форма, но таа треба да содржи ваши податоци и контакт, лицето/органот кој ја сторил дискриминацијата, опис на настанот и на повредата, и, по можност, доставувате докази со чија помош може да се утврди актот или дејството на дискриминација. На веб-страницата или во просториите на Комисијата можете да најдете и формулар за претставка. Претставка до Комисијата можете да поднесете најдоцна три месеци од денот кога била сторена повредата или најдоцна една година откако сте дознале за актот на дискриминација.¹⁴

Откако ќе ја поднесете претставката, Комисијата е должна да ви одговори најдоцна во рок од три месеци. Комисијата ќе ви одговори со мислење во кое се наведува дали е утврдена дискриминација или некоја друга повреда. Мислењето содржи и препорака за да се отстрани повредата, која лицето или органот што ја сторил дискриминацијата е должен да ја спроведе во рок од 30 дена од денот на добивање на мислењето.

Контакти:

Веб-страница: <http://kzd.mk/>

Електронска пошта: contact@kzd.mk

¹⁴ На следниот линк можете да го најдете формуларот за претставката
<http://kzd.mk/mk/dokumenti>

Претставка можете да поднесете и онлајн на веб-страницата на Комисијата на следниот линк <http://kzd.mk/mk/kontakt/online-prijava>

Телефон на седиштето: 02 323 2242

Адреса на седиштето: „Кеј Димитар Влахов“ бб, зграда на МРТВ, 20 кат, 1000 Скопје

3.6. Центар за социјална работа

Центрите за социјална работа имаат повеќе улоги, но во понатамошниот текст ќе се опише неговата улога во заштитата од семејно насилство.

До Центарот за социјална работа можете да се обратите во случај на семејно насилство и тој е должен веднаш да почне постапка, а најдоцна во рок од 24 часа е должен да преземе мерки за заштита на жртвата. Центарот за социјална работа може да ги преземе следните мерки за заштита на жртвата: сместување во центар за лица што се жртви на семејно насилство; соодветна здравствена заштита; психосоцијална интеграција и третман; психосоцијален третман во советувалиците; помош за редовно образование за дете; правна помош и застапување; и економско јакнење на жртвата преку активно вклучување на пазарот на трудот.

По консултација со жртвата, Центарот за социјална работа ќе определи кои од мерките за заштита се најсоодветни и ќе ги примени, за што изготвува план за индивидуална работа. Доколку е потребно поради сериозноста на насилството, ќе се изготви и безбедносен план за помош на жртвата на семејно насилство.

Центрите за социјална работа и подрачни единици на центрите постојат низ целата земја. На веб-страницата на Министерството за труд и социјална политика можете да ги најдете контактите на центрите за социјална работа и нивните подрачни единици.¹⁵

15 <http://mtsp.gov.mk/> -> права и услуги -> социјална заштита -> институции -> „контакти со центрите за социјална работа“ или „контакти со подрачните одделенија на центрите за социјална работа“

Линкови: http://mtsp.gov.mk/content/pdf/kontakti_centri.pdf или <http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/podracni.pdf>

Постојат и национални СОС-линии на кои можете да пријавите семејно насилство и соодветно да ви помогнат: (02) 15 700 и (02) 15 315.

3.7. Подрачни одделенија на Министерството за правда. Пристап до бесплатна правна помош

До подрачните одделенија на Министерството за правда можете да се обратите доколку ви е потребна бесплатна правна помош.

Бесплатна правна помош можете да добиете доколку ги исполнувате законските услови и доколку припаѓате на некоја од овие категории: лица кои се корисници на социјална помош; корисници на инвалидски додаток, кои не остваруваат други приходи како заработувачка или приходи од недвижност; корисници на најниска пензија кои живеат во семејна заедница со две или повеќе лица издржувани од корисникот на најниска пензија; семејства или самохран родител со едно или повеќе малолетни деца кои остваруваат право на детски додаток; дете во ризик;¹⁶ дете за кое постои основано сомнение дека сторило кривично дело или прекршок.

Барањето за бесплатна правна помош го доставувате лично или преку пошта до подрачното одделение на Министерството за правда. Со ова барање треба да доставите и изјава потпишана од вас и од членовите на вашето семејство со кои заеднички ги сноситете трошоците за живот, движниот и недвижниот имот и дозвола за увид во податоците за вашата имотна состојба. Доколку припаѓате на категоријата лице жртва на семејно насилство, не е потребно да биде потпишана изјавата од членовите на семејството и треба да ја

¹⁶ Дете во ризик е секое дете кое навршило седум, а не навршило 18 години, со телесна попреченост или пречки во менталниот развој, жртва на насилство, воспитно и социјално запустено, кое се наоѓа во таква состојба во која е отежнато или е оневозможено остварувањето на воспитната функција на родителите/или/-от, односно старателите/или/-от, кое не е вклучено во системот на образованието и воспитувањето, кое е вовлечено во питање, скитање или проституција, кое употребува дроги и други психотропни супстанции и прекурзори или алкохол, а кое поради ваквите состојби е или може да дојде во допир со закон како жртва или како сведок на дејство кое со закон е предвидено како прекршок или дејство кое со закон е предвидено како кривично дело (чл. 19, Закон за правда за децата).

однесете лично. Исто така, треба да приложите и потврда издадена од надлежен орган, која е доказ за вашиот статус, доколку припаѓате на некоја од категориите лица набројани погоре.

Подрачната единица на Министерството за правда, најдоцна во рок од 12 дена ќе го комплетира барањето и ќе го достави до Министерството за правда. Министерството за правда во рок од осум дена ќе постапи по доставеното барање, така што ќе ве извести со решение.

Постојат и овластени здруженија на граѓани кои даваат бесплатна правна помош. Наместо да се обратите директно до Министерството за правда, можете прво да се обратите до овие здруженија на граѓани. Контакти од здруженијата на граѓани кои се регистрирани за бесплатна правна помош и повеќе информации за остварување на ова право можете да добиете на веб страницата <http://pristapdo-pravda.mk/>

3.8. Комисија за жалби при Советот за етика во медиуми

Уште еден институционален начин да се заштитите од хомофобичен и трансфобичен говор на омраза во медиумите е Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија. Важно е да се знае дека веста која содржи говор на омраза не мора да се однесува лично на вас, туку може да биде вест која е генерално навредлива за сите ЛГБТИ лица.

Жалбата до Комисијата за жалби можете да ја поднесете писмено до Комисијата или електронски на веб-страницата.¹⁷ Жалбата можете да ја поднесете против медиум (пишан, телевизија и/или интернет-медиум), а не директно против новинар. Имате право да поднесете жалба најдоцна во рок од еден месец од објавувањето на спорната вест (текст/прилог). Комисијата за жалби има рок од еден месец да се произнесе за жалбата. За секоја жалба, Комисијата донесува одлука, а доколку медиумот против кој е поднесена жалбата не

17 <http://www.semm.mk/> -> Комисија за жалби -> формулар за жалби

е член на Советот за етика во медиумите, Комисијата ќе донесе мислење. Советот за етика на медиумите ќе побара од медиумот-прекршител да ја објави одлуката на место и начин определен од страна на Советот, а од останатите медиуми-членки ќе побара да ја објават.

Контакти:

Веб-страница: <http://www.semm.mk/>

Електронска пошта: info@semm.mk

Телефон на седиштето: 02 322 25 95

Адреса: Бул. „Метрополит Теодосиј Гологанов“ 54/2, 1000 Скопје

4. Граѓански организации

За прашања и услуги поврзани со заштитата од насилство, говор на омраза, дискриминација и семејно насилство можете да се обратите до повеќе граѓански организации кои ги заштитуваат правата на ЛГБТИ заедницата. Многу од граѓанските организации нудат бесплатна правна помош и советување, па на овој начин не мора сами да поминувате низ институционалните механизми, туку ќе добиете професионална помош и совети. Исто така, и самите граѓански организации може да се обратат до многу институции од ваше име. Важно е да знаете дека бесплатната правна помош и советување што ги нудат граѓанските организации најчесто се однесуваат на случаи кои се поврзани со сексуалната ориентација и родовиот идентитет на барателите на бесплатна правна помош (дискриминација, прекршување на некое право, насилство и говор на омраза, семејно насилство, одбивање пристап до добра и услуги и сл.).

Некои граѓански организации, исто така, имаат практика на документирање случаи на прекршување на правата на ЛГБТИ заедницата. На овој начин, и без да сакате да преземете конкретни дејства пред институциите, вашиот случај нема да остане комплетно премолчен.

До граѓанските организации можете да се обратите и за услуги поврзани со сексуалното и репродуктивно здравје и психосоцијалната поддршка и советување.

Во прилог е листа на организации, контакти и услуги кои ги нудат.

Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници“

- Бесплатно правно советување и помош;
- Документирање случаи на прекршување на правата на ЛГБТИ, корисници на дроги, сексуални работници и лица кои живеат со ХИВ;
- Бесплатно психосоцијално советување и поддршка.

Услугите им се нудат на ЛГБТИ, лица кои користат дроги, сексуални работници и на лица кои живеат со ХИВ.

Контакти:

Бул. „Климент Охридски“ бр. 66-1/3, 1000 Скопје
irena.cvetkovik@gmail.com
<http://coalition.org.mk/>
02 3214 269

ЛГБТИ Центар за поддршка

- Бесплатно правно советување и помош;
- Групи за поддршка на геј-мажи, лезбејки, транс-лица, родители, пријатели и семејства на ЛГБТИ лица;
- Интервентен фонд – првична помош во ситуации кои ги засегаат припадниците на ЛГБТИ заедницата (потреба од медицинска интервенција, нега, третман како резултат на насилство базирано на омраза; потреба од правна интервенција, помош и застапување; и потреба од интервенција поврзана со домување).

Контакти:

Ул. „Наум Наумовски Борче“ 83, 1000 Скопје
info@lgbti.mk
<http://lgbti.mk/>
02 3256 174
бесплатна СОС линија 24/7: 0800 66 66 6

Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија

- Бесплатно правно советување и помош.

Контакти:

Ул. „Наум Наумовски Борче“ 83, 1000 Скопје
helkom@mhc.org.mk
<http://www.mhc.org.mk/>
02 3119 073

Х.Е.Р.А. – Асоцијација за здравствена едукација и истражување

- Бесплатно правно советување и помош
Телефон: 02/3290-395
Лице за контакт: Игор Јадровски
- Доброволно и доверливо советување и тестирање за ХИВ
Телефон: 02/3290-395 локал 106
Лице за контакт: Светлана Војновска

Младинските центри „Сакам да знам“ на Водно и во Шуто Оризари ги нудат следните бесплатни услуги:

- Гинеколошки прегледи и советувања;
- Дерматовенеролошки прегледи;
- ХИВ-тестирање;

- Психолошки и психосоцијални советувања;
- Врсничка едукација/едукација со педагог;
- Дистрибуција на кондоми и едукативни материјали;
- Советувалиште за превенција од употреба на дроги;
- Општ лекар;
- Правен советник.

Младински центар „Сакам да знам“ – Водно

Телефон: 02/3176-950

Лице за контакт: Марија Драгојловиќ

Младински центар „Сакам да знам“ – Шуто Оризари

Телефон: 02/2651-955

Лице за контакт: Николина Николовска

Прв семеен центар

- Психосоцијална поддршка и советување на семејства кои се во конфликтни односи, во кои акутно се врши насилство или, пак, во изминатиот период постоело семејно насилство.

Телефон: 02/3215-905

Лице за контакт: Маја Балшиќевска

Контакти:

ул. „Дебарца“ 56/4, 1000 Скопје

<http://hera.org.mk/>

hera@hera.org.mk

ЕГАЛ – Еднаквост за геј и лезбејки

- Геј инфо-линија – за превенција од ХИВ/СИДА и СПИ¹⁸ (02/3220-851 секој работен ден од 13:00 до 21:00);

- Советувалиште за пред и пост ХИВ-тестирање (секој работен ден од 15:00 до 19:00);

- Доброволно и доверливо советување и тестирање за ХИВ (понеделник, среда и петок од 17:00 до 20:00);
- Бесплатна консултација и психотераписки третман со психолог/психотерапевт (вторник и четврток од 15:00 до 19:00; закажување термин и консултации на телефон 078/431-871 во претходно наведените термини);
- Бесплатна консултација и советување со социјален работник (среда и четврток од 16:00 до 20:00; закажување термин и консултации на телефон 078/431-871 во претходно наведените термини);
- Дистрибуција на кондоми, лубриканти и едукативни материјали (секој работен ден од 13:00 до 21:00);
- Теренско доброволно и доверливо советување и тестирање за ХИВ и Хепатит Ц – советувањето и тестирањето се вршат во адаптирано теренско возило – комбе од страна на советник и лаборант од Институтот за јавно здравје (терминот и локацијата се променливи во зависност од потребите, а за повеќе информации може да се информирате на овој профил и на Геј инфо-линијата).

Контакти:

<http://egal.org.mk/>
info@dzunicafestival.mk
 02 3220 851

Заедно посилни – Здружение за поддршка на лицата што живеат со ХИВ

- Социотераписки групи за поддршка на лица кои живеат со ХИВ;
- Бесплатно, доброволно и доверливо тестирање за ХИВ;
- Врсничка поддршка на лица кои живеат со ХИВ.

Контакти:

http://hera.org.mk/?page_id=606
zaedno.posilni@hera.org.mk
 02/ 3129 200; 076/ 350 340

ХОПС – Опции за здрав живот Скопје

ХОПС ги нуди следните услуги за корисници на дроги и сексуални работници:

- Бесплатно правно советување и помош;
- Документирање случаи на прекршување на правата на корисници на дроги и сексуални работници;
- Бесплатен стерилен прибор за инјектирање – игли и шприцови во сите големини, прибор за подготовка – кукер, вата, аква, алкохолно марамче;
- Бесплатни кондоми, лубриканти и информации како да се заштитиш од ХИВ, СПИ, Хепатит Б и Ц;
- Бесплатно, доброволно и доверливо тестирање на ХИВ;
- Помош за добивање лична карта или други лични документи;
- Услуги од гинеколог, психијатар, психолог, педагог и социјален работник.

Услугите се даваат во четирите Дроп-ин центри на ХОПС:

- Дроп-ин центар во Мавровка, од понеделник до петок, од 13 до 18 часот, тел. број 02/3130-058;
- Дроп-ин центар во Капиштец, од понеделник до петок, од 9 до 17 часот, тел. број 02/3176-428;
- Дроп-ин центар во Шуто Оризари, од понеделник до петок, од 10 до 16 часот, тел. број 076/631-635;
- Дневен центар за ресоцијализација и рехабилитација на корисници на дроги и нивните семејства, тел. број 02/5112-684;
- Дневен центар за поддршка на сексуални работници/-чки, секој работен ден, од 13 до 18 часот, тел. број 02/2630-499 и
- Терен (контакт од теренски тим 075/769-948).

Контакти:

<http://hops.org.mk/>
hops@hops.org.mk
02 3 246 205

Издавач: Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“

Автор: Драгана Дрндаревска

Дизајн: Борјана Мојсовска

Лектура: Весна Костовска

Печати: Кома

Копии: 400

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

351.84-055.34(497.7)(036)

364-055.34(497.7)(036)

342.7-055.34(497.7)(036)

ДРНДАРЕВСКА, Драгана

Прирачник за користење на институционалните механизми за заштита на ЛГБТИ заедницата / [автор Драгана Дрндаревска]. - Скопје : Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници, 2016. - 28 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-65660-0-5

а) Маргинализирани заедници - Човекови права и слободи - Социјална заштита - Македонија - Прирачници
COBISS.MK-ID 100515082

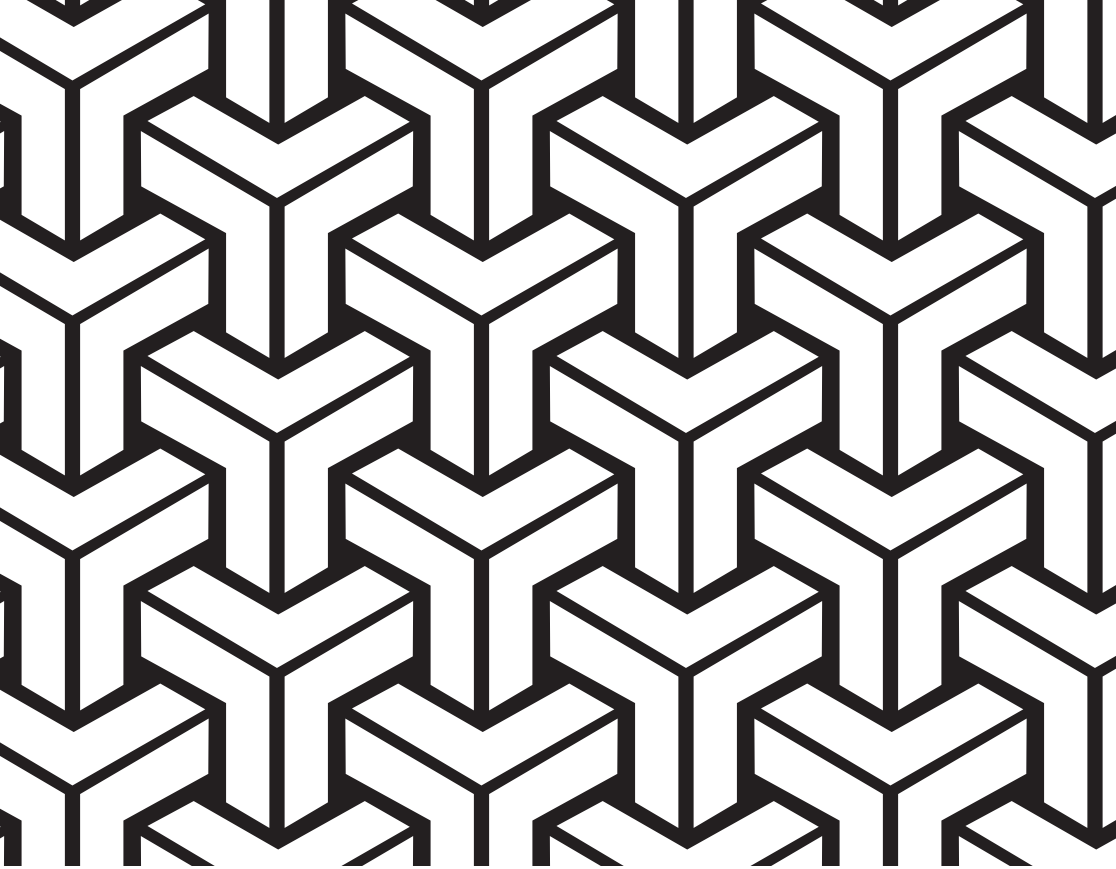

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN OTBORENO
SOCIETY ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

Овој Прирачник е овозможен со поддршка на американскиот народ, преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД) во рамките на Проектот на УСАИД за граѓанско општество. Содржината на извештајот е одговорност на Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ и не ги изразува ставовите на УСАИД, или на Владата на Соединетите Американски Држави.

www.prijavinasilstvo.mk

